

त्रयोदशः पाठः

galaxy

असतो मा सद्गमय।

तमसो मा ज्योतिर्गमय।

मृत्योर्माऽमृतं गमय॥

बृहदारण्यकोपनिषद् (1.3.28)

यथा द्यौश्च पृथिवी च न बिभीतो न रिष्यतः।

एवा मे प्राण मा बिभेः॥

अथर्ववेदः (2.51.1)

यत् स्वप्ने अन्नमश्नामि न प्रातरधिगम्यते।

सर्वं तदस्तु मे शिवं नहि तद् दृश्यते दिवा॥

अथर्ववेदः (7.101.1)

सर्वस्तरतु दुर्गाणि सर्वो भद्राणि पश्यतु।

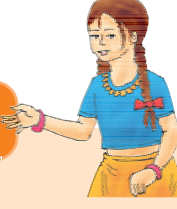
सर्वः कामानवाप्नोतु सर्वः सर्वत्र नन्दतु॥

विक्रमोर्वशीयम् (5.25)

शब्दार्थः

असतो	-	असत्/बुराई से	from evil/non-existent
सद्	-	सत्/अच्छाई	virtuous/good/ existent
तमसो	-	अंधकार से/अज्ञान से	from darkness/ ignorance
गमय	-	ले चलो	take to
मृत्योः	-	मृत्यु से	from death
अमृतम्	-	अमरत्व को	towards immortality
द्यौः	-	अंतरिक्ष, द्युलोक	heaven/sky
बिभीतः	-	डराते हैं	frighten
रिष्यतः	-	दुःख देते हैं	pinch/give pain
बिभेः	-	डरो	be afraid
एवा	-	ऐसे ही	in the same way
अश्नामि	-	खाता हूँ	consume
अधिगम्यते	-	प्राप्त होता है	is acquired
अस्तु	-	हो	let it be
शिवम्	-	कल्याणकारी	good/beneficial
दृश्यते	-	दिखता है	is seen
दिवा	-	दिन	day
दुर्गाणि	-	कठिनाईयों को	difficulties
तरतु	-	पार करे	may get away
भद्राणि	-	कल्याणकारी	beneficial
पश्यतु	-	देखें	may see

76 रुचिरा - प्रथमो भागः

कामान्	- कामनाओं को	desirable objects
अवाप्नोतु	- प्राप्त करें	may find
(अव+आप्नोतु)		
नन्दतु	- प्रसन्न रहें	may be pleased
सर्वत्र	- सब जगह	everywhere

अभ्यासः

1. उच्चारणं कुरुत-

ज्योतिर्गमय	द्यौश्च	अन्नमश्नामि
प्रातरधिगम्यते	सर्वस्तरतु	दुर्गाणि
वृहदारण्यकोपनिषद्	कामानवाप्नोतु	भद्राणि

2. सर्वान् मन्त्रान् श्लोकं च सस्वरं गायत।

3. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

- (क) दुर्गाणि कः तरतु?
 (ख) सर्वत्र कः नन्दतु?
 (ग) कौ न बिभीतः?
 (घ) असतो मा कुत्र गमय?

4. उदाहरणानुसारं पदानि रचयत-

लोट्लकारः	लट्लकारः	लोट्लकारः	लट्लकारः
तरतु	तरति	क्रीडतु
पश्यतु	हसतु

नन्दतु	आनयतु
नृत्यतु	नयतु
अस्तु	धावतु
गच्छतु	लिखतु

5. विलोमपदानि योजयत-

क

प्रातः

दिवा

जागरणे

एकत्र

तमः

ख

सर्वत्र

स्वप्ने

सायम्

ज्योतिः

रात्रिः

6. मञ्जूषातः उचितम् अव्ययपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

न

च

यथा

एव

मा

(क) देशः तथा वेषः।

(ख) माता पिता शिशून् पालयतः।

(ग) श्रम जयते।

(घ) महात्मा गाँधी सत्यं अत्यजत्।

(ङ) गर्व कुरु।

